

Jaarverslag BBRI 2017

Stichting BBRI, Stichting Beheer Begraafplaatsen voor Religieuze Instituten

1. Voorwoord

Na enige jaren van pionieren om te komen tot een duidelijke doelstelling van de Stichting BBRI, zijn in 2017 vorderingen gemaakt om hier lijn in te krijgen. In gesprekken met religieuze instituten is steeds meer duidelijk geworden waar zij (in de toekomst) behoefte aan hebben.

De grootste behoefte blijkt voornamelijk te zijn de toezichthoudende functie voor de periode tijdens en na de voltooiing van een religieus instituut. Daarnaast komen er ook meer vragen voor het begeleiden bij het proces om te komen tot een toekomstbestendige oplossing. Hierbij adviseert de BBRI vooral in de begin- en oriëntatiefase. Concrete overeenkomsten waarbij de BBRI een rol is toebedeeld zijn nog niet tot stand gekomen.

Een ander onderwerp waar naar gevraagd wordt, is de mogelijkheid of de BBRI begraafplaatsen ook in eigendom kan nemen. Hierover wordt nog verder nagedacht waarbij ook het Bestuur KNR betrokken zal moeten worden.

In 2017 is ook een start gemaakt met het direct benaderen van religieuze instituten met kloosterbegraafplaatsen om te komen tot een gedegen inventarisatie van die begraafplaatsen en van mogelijke interesses in ondersteuning door de BBRI. In 2018 zal dit verder worden uitgewerkt.

Dankzij de inzet van deskundigheid en tijd van de bestuursleden is het mogelijk gebleken het inmiddels toenemend aantal vragen ter plekke te bespreken en daar waar mogelijk te adviseren en vervolgspraken te maken. Het is duidelijk zichtbaar dat meerdere religieuze instituten in hun voltooiingsfase zijn beland. Daarbij wordt de zorg voor de overleden leden na de voltooiing van het religieus instituut prominenter duidelijk.

In onderstaand jaarverslag informeert het Bestuur BBRI u over zijn werkzaamheden in 2017. Het bestuur BBRI zal zich ook in 2018 inzetten om op passende wijze tegemoet te komen aan ondersteuningswensen van religieuze instituten. Het Bestuur zal daarbij ook nagaan of er een beroep moet worden gedaan op professionals voor de verschillende aspecten van grafzorg.

Hans van Westerlaak,
Voorzitter

2. Bestuurssamenstelling per 31-12-2017

De samenstelling van het Bestuur van de Stichting BBRI was op 31 december 2017 als volgt:

• Dhr. Hans van Westerlaak	Voorzitter
• Dhr. Ben Wanders	Secretaris
• Dhr. Gerard Spierings	Penningmeester
• Dhr. Cees v. Iersel	Bestuurslid
• Zr. Agnes Vos	Bestuurslid
• Mevr. Nicoline Zemering	Bestuurslid

Het Bestuur BBRI is met het oog op in maart 2018 vertrekkende bestuursleden (Zr. Agnes Vos en dhr. Cees van Iersel) naarstig op zoek naar kandidaat-bestuursleden die kennis hebben over grafzorg en geïnteresseerd zijn in de grafzorg van religieuze instituten.

Het Bestuur werd ook in 2017 ambtelijk ondersteund door dhr. Jeroen Crajé, inhoudelijk en financieel, en door mevr. Nita van Bergen, secretariael.

3. Activiteiten Bestuur BBRI 2017

Het voltallige bestuur vergaderde in 2017 drie keer. Gespreksonderwerpen waren:

- De vormgeving van de ondersteuning van religieuze instituten door de Stichting BBRI. Een kernpunt hierbij is nog steeds, of de Stichting BBRI kan en wil fungeren als landelijke stichting, die de eigendom en het beheer van kloosterbegraafplaatsen op zich neemt.
- De voorbereiding en nabespreking van contacten met religieuze instituten over hoe in de toekomst de zorg voor hun begraafplaatsen vorm te geven: zie hierna bij punt 4.
- De voorbereiding en nabespreking van contacten met externe deskundigen en verwante organisaties; zie hierna.
- De ontwikkeling van een eigen website en nieuwsbrief voor de BBRI.

Kloosterbegraafplaatsen in eigendom verwerven

Kloosterbegraafplaatsen al dan niet in eigendom verwerven en dan ook zorg dragen voor het beheer, de instandhouding en het onderhoud voor nader overeen te komen termijnen was ook in 2017 nog aan de orde. Het Bestuur BBRI heeft nog niet een alomvattend en helder afgebakend plan, maar heeft daarvoor wel enkele stappen gezet.

Op 21 februari 2017 sprak een bestuursdelegatie BBRI met funerair jurist dhr. Mr. Willem van der Putten over aandachtspunten bij het in eigendom verwerven van kloosterbegraafplaatsen. Daarvoor zijn geen juridische belemmeringen. Ook statutair zijn er voor de Stichting BBRI geen belemmeringen om kloosterbegraafplaatsen in eigendom te verwerven. De Stichting BBRI is verbonden met de KNR: een eventueel besluit om begraafplaatsen in eigendom te verwerven zal de goedkeuring van het Bestuur KNR behoeven.

Enkele belangrijke aandachtspunten zijn:

- De BBRI moet voldoende expertise, geld en tijd hebben om de taken van eigenaar adequaat te kunnen invullen. Dat overstijgt de mogelijkheden van (de huidige) vrijwillige bestuursleden. Te denken valt aan (parttime) professionele consultants. Er zal zeker in de startfase extra geld nodig zijn, dat niet in zijn geheel verhaald kan worden op de religieuze instituten die hun begraafplaats(en) willen overdragen.
- Bij kloosterbegraafplaatsen zijn er geen expliciete grafrechten vastgelegd, maar is sprake van begraven op eigen grond. Er zijn alleen algemene graven waarover de eigenaar, nu het religieuze instituut en later mogelijk de Stichting BBRI, volledige zeggenschap heeft. Met inachtneming van wettelijke bepalingen (bijvoorbeeld over 10 jaar grafrust) mag de eigenaar zelf bepalen wat er met de graven en de begraafplaats gebeurt, tenzij daaromtrent tevoren duidelijke afspraken contractueel in een transportakte zijn vastgelegd. Voor het ruimen van graven op kloosterbegraaf-

plaatsen op eigen grond is geen toestemming van overheden of nabestaanden nodig, maar het is wel verstandig om nabestaanden te informeren over ruimingsplannen en hen de gelegenheid te geven om de stoffelijke resten van hun nabestaanden elders te herbegraven dan wel te cremen.

- Het lijkt niet verstandig om als BBRI particuliere graven met grafrechten over te nemen. Als er dergelijke graven op een kloosterbegraafplaats zijn, is dat een complicerende factor.
- Iedere begraafplaats is anders en elk religieus instituut heeft andere wensen en verwachtingen omtrent zijn begraafplaats(en). Er zal dus niet een enkele overal geldende transportakte kunnen zijn. Wel is een model denkbaar met per casus variaties op onderdelen. Een specifiek aandachtspunt hierbij is het maken van afspraken voor een einddatum voor instandhouding van de begraafplaats(en) en voor de opheffing van de begraafplaats(en), het ruimen van de graven en het omgaan met stoffelijke resten: elders herbegraven in een verzamelgraf of cremen en de as verstrooien, of anderszins.
- De BBRI zal een stappenplan / beslisboom op moeten stellen, uiteindelijk leidend tot een besluit om een begraafplaats van een religieus instituut al dan niet over te nemen. Daarbij moeten alle relevante variabelen, mogelijke problemen en valkuilen de revue passeren.
- Leg in geval van verkoop van een begraafplaats aan een derde in een contractueel kettingsbeding zo concreet mogelijk vast wat de verplichtingen van de koper voor de begraafplaats en diens eventuele rechtsopvolgers zijn en voor welke termijn; ga na of er sancties mogelijk zijn bij het niet adequaat nakomen van deze verplichtingen.
- Ga bij de opheffing van een begraafplaats na of deze ook formeel de bestemming begraafplaats heeft en zo ja, meld dan, alvorens deze begraafplaats over te dragen aan een derde, bij de gemeente dat afstand gedaan wordt van deze bestemming. Als de begraafplaats wordt verkocht is een zgn. schone grond verklaring van belang. Daarvoor dienen dan wel alle graven geruimd te zijn.

Mogelijk kan de BBRI in deze leren van de Stichting Oude Groninger Kerken (zie hieronder).

Een andere optie dan overname van eigendom door de BBRI is om de juridische eigendom van kloosterbegraafplaatsen, die niet gelijktijdig bij de verkoop van de betreffende kloosters kunnen worden overgedragen aan derden, te laten bij de betreffende religieuze instituten tot het overlijden van het laatste lid. De aanwezigheid van een begraafplaats is dan een belemmering voor het opheffen van een religieus instituut.

Tijdig tevoren moet dan het religieus instituut in een 'testament' regelen hoe, hoe lang en door wie het beheer, de instandhouding en het onderhoud van de begraafplaats gerealiseerd moeten worden, en tegen welke kosten. Deze optie houdt in, dat het religieus instituut pas kan worden opgeheven op het moment dat de kloosterbegraafplaats kan worden gesloten

Het Bestuur BBRI heeft deze optie voorgelegd aan de KAR (Kerkrechtelijke Adviescommissie Religieuzen), maar in 2017 nog een antwoord ontvangen. Het Bestuur BBRI zal deze optie ook voorleggen aan het Bestuur KNR.

[Overleg met de Stichting Oude Groningse Kerken](#)

Op 13 februari 2017 overlegde een delegatie van het Bestuur BBRI met de Stichting Oude Groningse Kerken (OGK). Deze Stichting heeft 85 kerken en 55 kerkhoven in de provincie Groningen in eigendom en draagt zorg voor passend beheer, onderhoud en instandhouding daarvan. Uitgangspunt is, dat deze kerken en kerkhoven een belangrijke maatschappelijke en cultuurhistorische waarde hebben voor de dorpen en wijken. De Stichting wil dat erfgoed behouden en de herinnering levend houden aan wat zo wezenlijk bij een dorp / wijk hoort. Uit dit overleg met het Bestuur OGK kwamen belangrijke tips voor het Bestuur BBRI:

- Sta voor uw zaak; straal uit dat kloosterbegraafplaatsen cultuurhistorische en maatschappelijke waarde hebben. Ontwikkel maatschappelijke druk van buiten het strikt religieuze circuit tot behoud van die waarden; spreek de lokale gemeenschappen daarop aan. Maak duidelijk dat kloosterbegraafplaatsen een belangrijk erfgoed zijn dat nu nog te redden is. Als we nu niets doen, gaat veel verloren.
- Zorg dat je een goed verhaal hebt over kloosterbegraafplaatsen en organiseer activiteiten die de begraafplaatsen open maken voor derden. Breng een goede communicatie op gang; open bijvoorbeeld een website.
- Maak een goed plan. Begin met een zorgvuldige inventarisatie van kloosterbegraafplaatsen en graven en breng de wensen van religieuze instituten m.b.t. tot instandhouding daarvan goed in beeld. Ga dan na, hoe de BBRI de religieuze instituten daarbij kan ondersteunen. Neem waar nodig de eigendom van kloosterbegraafplaatsen over.
- Organiseer voldoende volume / zorg door voldoende deelname door religieuze instituten om stevig te kunnen onderhandelen met overheden en bedrijven. Als je niet sterk maakt, gaan er geen deuren open.
- Zoek partners die een stevige start mogelijk maken, bijvoorbeeld provinciale besturen.
- Professionaliseer als BBRI je werkzaamheden met behulp van 1 of 2 (parttime) professionele consultants en verzamel daarnaast een groep van ter zake kundige vrijwilligers, die kunnen worden ingezet bij specifieke vragen m.b.t. beheer, instandhouding en onderhoud van begraafplaatsen.

Het Bestuur BBRI is van mening, dat het behoud van een kloosterbegraafplaats ook na opheffing van een klooster waardevol kan zijn voor de maatschappij. Het Bestuur BBRI wil aan het Bestuur KNR voorleggen, in hoeverre dit Bestuur er aan hecht om kloosterbegraafplaatsen te behouden als onderdeel van het behoud van religieus erfgoed in Nederland. De bereidheid van overheden om bij te dragen in de kosten hiervan moet dan onderzocht worden. Mogelijk kan bijvoorbeeld in Noord-Brabant de Erfgoedfabriek Brabant een goede partner zijn: een deel van de winst van de Provincie Brabant bij de verkoop van Essent is bestemd voor het behoud van Brabants Erfgoed. Tot nu toe lijkt de bereidheid van lokale overheden om zich in te zetten voor behoud van kloosterbegraafplaatsen als religieus-cultureel erfgoed niet groot.

Uitgangspunt moet wel altijd blijven de wens / het beleid van het religieus instituut m.b.t. zijn begraafplaats(en) als onderdeel van het beleid m.b.t. de voltooiing van het religieus instituut.

Inventarisatie van kloosterbegraafplaatsen en wensen van religieuze instituten

Al eerder onderkende het Bestuur BBRI het belang om m.b.v. een inventarisatie alle kloosterbegraafplaatsen in Nederland in beeld te brengen en de wensen van religieuze instituten omtrent hun begraafplaatsen te beschrijven.

Deze inventarisatie is in 2017 ter hand genomen, maar nog niet afgerond. Van de plusminus 60 middelgrote religieuze instituten die een kloosterbegraafplaats hebben en die mogelijk willen overdragen aan derden zijn er tot nu toe 34 door Mevrouw Nicoline Zemerling benaderd met enkele gerichte vragen. De abdijen en klaarblijkelijk levensvatbare religieuze instituten zijn (nog) niet benaderd.

De voorlopige resultaten zijn, dat ongeveer de helft van de middelgrote religieuze instituten geen rol voor de BBRI ziet, omdat zij de zaken al goed geregeld hebben. Vijf religieuze instituten geven aan graag een beroep op ondersteuning door de BBRI te zullen doen en 16 misschien.

De kleinere religieuze instituten zijn nog niet benaderd. Mogelijk zijn daar meer problemen m.b.t. de grafzorg en is er meer behoefte aan ondersteuning door de BBRI.

De inventarisatie zal in het voorjaar van 2018 worden afgerond. Daarna zal het Bestuur BBRI nader overwegen, welke weg het verder moet gaan.

Website en nieuwsbrief BBRI

Eind 2016 heeft het Bestuur BBRI besloten een eigen website te ontwikkelen, via de KNR-website of met doorverbinding daar naar toe.

Ook besloot het Bestuur een digitale Nieuwsbrief BBRI te ontwikkelen, om daarmee de religieuze instituten periodiek te informeren over de werkzaamheden van de BBRI en om hen een forum te bieden voor onderlinge uitwisseling van problemen en oplossingen.

Deze website BBRI en de Nieuwsbrief hebben in het voorjaar van 2017 hun beslag gekregen. Daarvoor heeft het Bestuur BBRI samengewerkt met mevrouw Simone Weijs van het Bureau Vormweijs in Nijmegen.

Het is niet duidelijk hoe frequent de website van de BBRI wordt bezocht en met welk doel. Op de eerste Nieuwsbrief zijn geen reacties ontvangen

Contacten met mogelijk relevante instanties

- Contacten met enkele instanties die elders begraafplaatsen beheren (bijvoorbeeld Fontain Begraafplaatsmanagement in Heerlen) hebben opgeleverd, dat zij geen belangstelling hebben voor mogelijke samenwerking met de Stichting BBRI: er is te weinig belangstelling voor hun diensten om als bedrijf rendabel te zijn, of zij zien uitbreiding van hun diensten niet zitten.
- Bij de Branche Vereniging Ondernemers Begraafplaatsbeheer (BVOB; zie website) zijn verschillende bedrijven aangesloten die actief zijn in de planning en aanleg, renovatie en herinrichting van begraafplaatsen en in grafruimings- en grafdelvingswerkzaamheden in Nederland. Religieuze instituten kunnen hier mogelijk bedrijven vinden die voor hen werkzaamheden kunnen uitvoeren.

4. Contacten met religieuze instituten

In 2017 voerden delegaties van het Bestuur BBRI overleg met een tiental religieuze instituten.

In vrijwel alle contacten van het Bestuur BBRI met religieuze instituten blijkt, dat bij de overdracht van kloosterbegraafplaatsen aan derden (te) veel zaken rond beheer, instandhouding en onderhoud van de begraafplaatsen in goed vertrouwen zijn geregeld. De afspraken zijn niet volledig of niet eenduidig schriftelijk verwoord. Er is geen of niet een eenduidig contract over de latere ruiming van graven, het omgaan met stoffelijke resten en het opheffen van de begraafplaats. Er zijn geen eenduidige kettingbedingen opgenomen voor het geval een nieuwe eigenaar de begraafplaats later weer aan anderen overdraagt. Er zijn geen sancties afgesproken voor het geval een nieuwe eigenaar zich niet op passende wijze aan de gesloten overeenkomst houdt. Er zijn geen heldere afspraken welke instantie toezicht houdt op de nakoming van afspraken en hoe dat dan vorm moet krijgen; in een paar gevallen is het toezicht toebedeeld aan de BBRI zonder het Bestuur BBRI daarin te kennen. Dit zijn belangrijke aandachtspunten voor alle religieuze instituten bij de overdracht van kloosterbegraafplaatsen.

5. Balans per 31 december 2017 en exploitatieoverzicht 2017 van de Stichting BBRI

Stichting Beheer Begraafplaatsen voor Religieuze Instituten 2017					
Balans per 31 december 2017					
	31-12-2017	31-12-2016		31-12-2017	31-12-2016
	€	€		€	€
<i>Vorderingen</i>			Eigen Vermogen	3.521,82	5.986,88
R/c KNR	3.521,82	6.295,08			
			Nog te betalen kosten	-	308,20
	<u>3.521,82</u>	<u>6.295,08</u>		<u>3.521,82</u>	<u>6.295,08</u>
Verloop eigen vermogen					
Stand 1-1-2017	5.986,88				
Resultaat 2017	-2.465,06				
Stand 31-12-2017	<u>3.521,82</u>				

Staat van baten en lasten	2017		2016	
<i>Inkomsten</i>				
Bijdrage KNR	-		-	
Rente	-		-	
		-		-
<i>Uitgaven</i>				
Ontwerp website	2.129,65		-	
Contributie	97,50		95,00	
Reiskosten	223,06		795,18	
Overige	14,85		61,70	
		2.465,06		951,88
Resultaat		-2.465,06		-951,88

.....